

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
Факультет економіки та менеджменту
Кафедра філософії та соціально-політичних наук

Затверджую:
Декан факультету
проф. Є. В. Мироненко
03.09.2024 р.

Розглянуто і схвалено
на засіданні кафедри філософії та
соціально-політичних наук
Протокол № 1 від 03.09.2024 р.

В. о. завідувача кафедри
доц. О.П.Кваша

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»

галузь знань	Соціальні та поведінкові науки
рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
спеціальність	052 -«Політологія»
назва освітньої програми	Політологія
статус	обов'язкова

Розробники: к.іст.н., доцент Н. Л. Стешенко,
к.іст.н., доцент Ю.Л.Яковенко

І. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Показники		Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
денна на базі ПЗСО	денна на базі ОКР «Молодший бакалавр»		денна на базі ПЗСО	денна на базі ОКР «Молодший бакалавр»
Кількість кредитів		ОПП (ОНП) «Політологія» галузі знань «Соціальні та поведінкові науки»	Обов'язкова	
7				
Загальна кількість годин				
210				
Модулів – 2		Професійна кваліфікація: бакалавр політології	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2			1	
Індивідуальне науково-дослідне завдання			Семестр	
(назва)			1	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних 4 / самостійної роботи студента 6 /		Освітньо-кваліфікаційний рівень: перший (бакалаврський)	Лекції	
			45	
			Практичні/Лабораторні	
			30	
			Самостійна робота	
			135	
Вид контролю				
		іспит	-	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить для денної форми навчання - 75/135

II. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

2.1. Актуальність вивчення дисципліни у зв'язку із завданнями професійної діяльності та навчання

Курс «Історія України та української культури» посідає одне з провідних місць в системі гуманітарних наук. Без ґрунтовних наукових знань про минуле свого народу неможливо зрозуміти сучасне, передбачити, а тим більше, будувати майбутнє. Предметом вивчення навчальної дисципліни є закономірності історичного розвитку українського народу, генезис процесу державотворення, особливості суспільного, економічного, культурного розвитку України від найдавніших часів до сьогодення. Надзвичайно важливо, щоб студенти оволоділи системою знань про історичне минуле України, могли самостійно визначити причинно-наслідковий зв'язок історичних подій і процесів, тенденції історичного поступу та закономірності функціонування людського суспільства, особливості формування та важливість збереження історико-культурної спадщини.

Знання основних етапів розвитку вітчизняної культури, її найвагоміших досягнень є необхідними для розуміння характеру сучасного українського народу, взаємовідносин людей.

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Історія України та української культури» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів неісторичних спеціальностей.

«Історія України та української культури» належить до циклу обов'язкових гуманітарних, соціально-політичних дисциплін.

Курс пов'язаний з такими навчальними предметами, як «Політологія», «Правознавство», «Релігієзнавство», «Всесвітня історія», «Видатні особистості в історії України», «Історія політичної думки в Україні», «Історія філософії України».

2.2. Метою викладання навчальної дисципліни «Історія України та української культури» є вивчення закономірностей виникнення і розвитку української нації, її державності та культури на території України, складного історичного шляху українського народу, дії об'єктивних законів розвитку суспільства, ролі суб'єктивних факторів у процесі їх реалізації, формування загальних основ та системи суспільно-політичних знань, сучасного політичного, історичного, культурологічного мислення, почуття патріотизму, національної гідності, об'єктивності в оцінці подій і фактів історії України та української культури, доброчесної поведінки у майбутніх спеціалістів, утвердження української національної та громадянської ідентичності, а також набуття навичок застосування зазначених компетентностей у професійній діяльності.

Курс «Історія України та української культури» покликаний забезпечити студентів належним рівнем знань з історії української культури, сприяти гуманізації та гуманітаризації навчального процесу.

2.3. Завдання дисципліни:

- прищеплення культури історичного та культурологічного мислення, що надає можливість орієнтуватися в складних процесах сучасного розвитку українського суспільства, державотворення, культурного розвитку;
- вивчення студентами явищ, подій, процесів в історії України та української культури, розуміння зв'язків між ними;
- засвоєння здобутків української культури, основних етапів її розвитку, розуміння необхідності збереження культурної спадщини;
- вироблення навичок добирати та орієнтуватися в історичній інформації, аналізувати та співставляти джерела;

- набуття умінь здійснювати історичний аналіз, історичну критику, використовуючи категоріально-понятійний та аналітично-дослідницький апарат історичної та культурологічної наук;

- формування основ доброчесної поведінки, національної самосвідомості, національної та громадянської ідентичності, почуття патріотизму, гідності, поваги до власного народу та його культури.

2.4. *Передумови для вивчення дисципліни:* вивчення шкільних курсів: «Історія України», «Всесвітня історія», складання фахового випробування з ДПА та ЗНО із зазначених предметів.

2.5. *Мова викладання:* українська.

2.6. *Обсяг навчальної дисципліни та його розподіл за видами навчальних занять:*

- загальний обсяг становить 210 годин / 7 кредити, а саме:
- денна форма навчання: лекції – 45 годин, практичні (семінарські) – 30 годин, самостійна робота студентів – 135 годин.

III. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

При викладанні дисципліни «Історія України та української культури» увага приділяється оволодінню студентами інтегральною та загальними компетентностями (згідно із Стандартом вищої освіти за спеціальністю 052 «Політологія»):

ЗК03. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК06. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності, реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні, утверджувати українську національну ідентичність.

ЗК07. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Вивчення навчальної дисципліни «Історія України та української культури» сприяє формуванню у студентів наступних результатів навчання (згідно із Стандартом вищої освіти за спеціальністю 052 «Політологія»):

РН03. Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.

РН06. Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства, основи запобігання корупції та доброчесної поведінки, застосовувати їх у професійній діяльності.

РН07. Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення.

Програмні результати навчання можна класифікувати наступним чином:

у когнітивній (пізнавальній) сфері:

Знання	<i>Студент здатний запам'ятовувати або відтворювати:</i> – найважливіші факти, події та процеси історичного минулого українського народу; – основні тенденції історичного розвитку в конкретні історичні періоди; – наукову хронологію, періодизацію і характеристики основних етапів вітчизняної та всесвітньої історії; – основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, категоріальний апарат з історії; – основні принципи і методи історичного пізнання; – основні типи і види історичних джерел;
Розуміння	<i>Здатність розуміти та інтерпретувати:</i> – основні завдання історичної науки; – з'ясувати взаємозв'язок між історичними подіями, культурними процесами; – класифікувати історичні джерела з метою реалізації краєзнавчої пошуково-дослідницької діяльності; – інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел (архівні документи, усні свідчення, музейні експонати, періодика, наукові праці тощо)
Застосування знань	<i>Здатність використовувати вивчений матеріал в нових ситуаціях:</i> – виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі; – оцінювати основні тенденції та особливості історичного та культурного розвитку людства у певні історичні періоди.
Аналіз	<i>Здатність розбивати інформацію на відповідні компоненти і розуміти їх взаємозв'язок:</i> – аналізувати суспільні та культурні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії; – досліджувати життя та діяльність конкретних людей у контексті їхньої історичної доби; – упорядковувати історичні джерела у відповідності до їх інформаційного потенціалу при розробці дослідницької теми

Синтез	<i>Здатність поєднувати частини разом, щоби одержати ціле з новою системною властивістю:</i> – формулювати мету та завдання конкретного історичного або культурологічного дослідження; – пояснювати значення культурного спадку для розвитку людства в цілому та окремих спільнот
Оцінювання	<i>Здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі:</i> – аргументувати актуальність теми обраного історичного або культурологічного дослідження; – критично оцінювати ступінь розробленості дослідницької проблеми та новизну отриманих результатів; – узагальнювати результати дослідницької роботи та рекомендувати шляхи їх використання; – робити висновки про результати суспільно-політичної та культурної діяльності осіб, спільнот та структур у конкретні історичні епохи

в афективній (емоційній) сфері:

Сприйняття	<i>Бажання (направленість) студента:</i> – визначати загальні і специфічні риси історичного та культурного розвитку регіонів України; – вказувати на взаємозв'язок вітчизняної, європейської і світової історії
Реагування	<i>Активна участь студента в навчальному процесі:</i> – відповідати сучасним вимогам до організації навчального процесу; – дискутувати щодо перспектив розвитку історії в сучасних умовах; – ініціювати і брати участь у дискусії з питань навчальної дисципліни
Ціннісна орієнтація	<i>Визнання та підтримка певних цінностей:</i> – налаштованість на консолідацію суспільства; – пояснювати важливість демократичних і культурних цінностей, вироблених у процесі історичного розвитку; – доводити історичну своєрідність, культурне та етнонаціональне розмаїття України; – виявляти повагу до різноманітних національних спільнот як невід'ємної складової історії України; – співпрацювати з носіями різних історичних і культурних цінностей; – визнавати роль і значення історичної науки, освіти та культури в процесі євроінтеграції України
Характеристика за системою цінностей	<i>Дотримання певної системи цінностей:</i> – виявляти самостійність і соціальну відповідальність, громадянські та патріотичні чесноти при виконанні функціональних обов'язків; – переглядати результати власної праці та визнавати власну відповідальність за свої вчинки; – практикувати дотримання етичних принципів ведення дискусій та оприлюднення результатів наукової праці; – поширювати кращий досвід професійної діяльності, демонструвати гідну соціальну поведінку.

у психомоторній (діяльнісній) сфері:

Імітація	– студент здатний самостійно аналізувати історичні документи за допомогою різних наукових методів, спираючись на принципи історизму, об'єктивності, зв'язку теорії з практикою;
Відтворення маніпуляцій	– самостійно користуватися історичними джерелами, спеціальною історичною літературою та довідниковими виданнями з історії України та української культури;
Досягнення якості	– застосовувати одержані знання та набуті навички у вивченні інших суспільних наук; – приймати зважені рішення при виконанні навчальних завдань щодо вибору методів наукової роботи, представлення її результатів – дотримуватись принципів доброчесної поведінки у навчальній та професійній діяльності
Посідання	– використовувати історичний досвід держав і державотворення в практичній діяльності для створення демократичної правової держави в Україні, для орієнтації в суспільно-політичному житті, оцінки суспільних явищ і подій;

IV. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Розподіл обсягу дисципліни за видами навчальних занять та темами

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма)				
		Усього	в т.ч.			
			Л	П (С)	Лаб	СРС
Змістовий модуль 1 Історія України з найдавніших часів до кінця XIX ст.						
1	Вступ. Витоки українського народу, його державності та культури	12	2	2		8
2	Україна княжої доби та її роль у світовій історії. Київська Русь. Культура Київської Русі	12	2	2		8
3	Феодална роздробленість Русі. Галицько-Волинське князівство.	12	2	2		8
4	Литовсько-польська доба в історії України. Культура України в XIV–XVI ст.	12	2	2		8
5	Козацька доба. Визвольна війна українського народу середини XVII ст. Формування української держави	15	4	2		9
6	Велика Руїна	14	2	2		10
7	Гетьманщина. Ліквідація української автономної державності. Україна у XVIII ст. Культура України наприкінці XVII – у XVIII ст.	14	4	2		8
8	Україна у складі Російської та Австро-Угорської імперій у XIX ст. Українська культура у XIX ст.	14	4	2		8
Змістовий модуль 2 Історія України XX – початку XXI ст.						
9	Україна наприкінці XIX – початку XX ст. Українська культура на початку XX ст.	10	2	2		6
10	Українська національно-демократична революція 1917–1921 рр. Україна в революціях 1917 р. та в роки громадянської війни (1917-1920 рр.)	16	4	2		10
11	Україна у роки нової економічної політики (1921-1928 рр.). Культурне будівництво у 1920-ті роки	12	2 / 1	2		8
12	Радянська Україна у складі СРСР у 1928-1938 роках. Культурне будівництво.	12	2	2		8
13	УРСР в роки Другої світової війни (1939-1945 роки)	12	4	2		8
14	Суспільно-політичний, соціально-економічний та культурний розвиток України від другої половини 40-х до середини 80-х рр. XX ст.	16	4	2		10
15	Україна і перебудова (1985-1991)	10	2	0		8
16	Національно-державне відродження українського народу. Незалежна Україна в сучасному світі. Основні тенденції розвитку української культури	17	5	2		10
Усього годин		210	45	30		150

Л – лекції, П (С) – практичні (семінарські) заняття, Лаб – лабораторні заняття, СРС – самостійна робота студентів.

4.2. Тематика семінарських занять

№ з/п	Тема заняття
І модуль	
1	<p style="text-align: center;">Історія України та української культури як наука. Найдавніші часи: від палеоліту до залізного віку</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історія України та української культури як наука: методи, принципи, періодизація 2. Палеоліт – час формування людини сучасного типу 3. Мезолітичні досягнення давніх людей 4. Неолітична революція 5. Трипільська культура: історичний шлях та унікальні риси 6. Від кіммерійців до сарматів: зародження державності 7. Античні поліси Північного Причорномор'я та Боспорське царство. Від демократії до монархії. Грецька культура в Північному Причорномор'ї.
2	<p style="text-align: center;">Київська Русь. Культура Київської Русі</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Давні слов'яни: походження, розселення, заняття 2. Теорії щодо походження державності у слов'ян. Етапи формування державності. 3. Перший етап в історії Русі: князі, політика, економіка, культура 4. Розквіт Русі: князі, реформи, внутрішня та зовнішня політика. Київ – столиця Русі 5. Значення прийняття християнства 6. Основні тенденції розвитку культури після прийняття християнства
3	<p style="text-align: center;">Період феодальної роздробленості. Галицько-Волинське князівство</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Причини та передумови феодальної роздробленості 2. Монголо-татарське іго: було чи ні? 3. Формування та розквіт Галицько-Волинського князівства. Перші князі та їх діяльність 4. Занепад Галицько-Волинського князівства 5. Культура Галичини і Волині в XII-XIV століттях
4	<p style="text-align: center;">Литовсько-польська доба в історії України. Культура України в XIV–XVI ст.</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. «Оксамитове проникнення» литовців на Русь: основні риси та князі 2. Польська експансія в Галичину 3. Зближення Литви та Польщі: причини та етапи 4. Кревська унія 5. Діяльність князя Вітовта 6. Люблінська унія та її наслідки для українських земель 7. Культура України в XIV–XVI ст.
5	<p style="text-align: center;">Козацтво. Визвольна війна 1648-1654 рр.</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Теорії походження козацтва 2. Запорізька Січ - особливе державне утворення: основні риси і характеристики

	<p>3. Військова тактика і зброя козаків. Побут козаків</p> <p>4. Козацький реєстр</p> <p>5. Козацько-селянські повстання</p> <p>6. Події 1648-57 років: війна чи революція? Постать Б. Хмельницького, оцінки його діяльності в різних джерелах</p> <p>7. Переяславський договір з Московією: сутність та особливості</p> <p>8. Оспівування козацтва у народній культурі. Козацькі літописи</p>
6	<p>Україна у другій половині XVII ст.</p> <p>Руїна</p> <p>План</p> <p>1. Розвиток Гетьманщини після смерті Б. Хмельницького: І. Виговський та Ю. Хмельницький, нові договори та доля держави</p> <p>2. Руїна: поняття і характеристики. Причини Руїни та її наслідки</p> <p>3. Спроби П. Дорошенка об'єднати Гетьманщину, наслідки його політики</p> <p>4. Економічний та соціальний розвиток Гетьманщини у XVII ст.</p> <p>5. Розвиток культури у XVII ст.: стилі, напрямки та митці</p>
7	<p>Україна у XVIII ст. Культура України наприкінці XVII – у XVIII ст.</p> <p>План</p> <p>1. Гетьман І. Мазепа: внутрішня і зовнішня політика, характеристика особистості, договір зі Швецією, наслідки діяльності</p> <p>2. Етапи ліквідації автономії Гетьманщини</p> <p>3. Діяльність Пилипа Орлика, його Конституція</p> <p>4. Політика гетьмана Данила Апостола</p> <p>5. Останній гетьман К. Розумовський</p> <p>6. Зміни у соціальній та політичній структурі гетьманщини наприкінці XVIII ст.</p> <p>7. Основні тенденції у розвитку культури у XVIII ст. Мистецькі напрями та стилі, культурні діячі</p>
8	<p>Україна у складі Росії у XIX ст.</p> <p>Українська культура у XIX ст.</p> <p>План</p> <p>1. Українські землі у складі Російської імперії: економічний та соціальний розвиток</p> <p>2. Українські землі у складі Австрійської імперії: економіка та соціальний розвиток.</p> <p>3. Розвиток громадської думки у Наддніпрянській та Західній Україні. Австрійська революція.</p> <p>4. Реформи зі скасування кріпацтва у Росії та Австрії: порівняльна характеристика</p> <p>5. Течії суспільної думки у другій половині XIX століття в Наддніпрянській та Західній Україні</p> <p>6. Розвиток освіти і науки у XIX столітті</p> <p>7. Розвиток мистецтва у XIX столітті</p>
II модуль	
9	<p>Утворення політичних партій в Україні.</p> <p>Україна в революціях 1905-07, 1917 рр.</p> <p>Громадянська війна та національна ідея</p> <p>План</p> <p>1. Перші політичні партії Наддніпрянської та Західної України. Провідні політичні платформи</p> <p>2. Перша російська революція в Україні</p> <p>3. Лютнева революція. Діяльність Центральної Ради. Універсали. Причини поразки ЦР.</p>

	<p>4. Гетьманат: внутрішня і зовнішня політика, причини поразки</p> <p>5. Директорія: причини слабкості, протиріччя в політиці</p> <p>6. ЗУНР: історія створення. Акт злуки УНР та ЗУНР: історичне значення</p> <p>7. Громадянська війна в Україні: учасники та основні події</p> <p>8. Розвиток української культури на початку ХХ ст.</p>
10	<p>Україна у складі СРСР (1922-1928 рр.). Нова економічна політика в Україні. Культурне будівництво у 1920-ті роки. План</p> <p>1. Утворення СРСР: етапи, сутність договору. Конституції СРСР та УРСР.</p> <p>2. Нова економічна політика: сутність та основні відмінності від політики «воєнного комунізму»</p> <p>3. Початок індустріалізації: основні джерела та специфічні риси</p> <p>4. Політика коренізації в Україні</p> <p>5. Розвиток культури: література, мистецтво, архітектура, театр та кіно. Культурні діячі та їх доля.</p>
11	<p>Україна в період сталінського тоталітаризму у міжвоєнні роки План</p> <p>1. Поняття «тоталітаризм». Основні риси тоталітаризму в СРСР</p> <p>2. Розвиток економіки. П'ятирічні плани і суцільна колективізація.</p> <p>3. Голодомор 1930-х років</p> <p>4. Масові репресії: етапи, об'єкти, наслідки</p> <p>5. Розвиток культури України у міжвоєнний період. Русифікація та цензура. Розстріляне Відродження</p>
12	<p>Україна в Другій світовій війні План</p> <p>1. Пакт Ріббентропа-Молотова та секретний протокол</p> <p>2. Початок Другої світової війни. Приєднання до СРСР Західної України</p> <p>3. План блицкригу та план «Ост»</p> <p>4. Окупація України: основні битви, окупаційний режим</p> <p>5. Звільнення України від гітлерівців</p> <p>6. Партизанський рух в Україні</p> <p>7. ОУН та УПА в роки війни. Доля ОУНівців після війни</p> <p>8. Розвиток культури в роки війни: радянська західних областей; освіта і наука; розвиток літератури, музики та живопису; кіно. Наукові та культурні діячі</p>
13	<p>Післявоєнна Україна. Доба «відлиги» План</p> <p>1. Відновлення української економіки. Післявоєнний голод</p> <p>2. Участь УРСР у міжнародному житті. Україна – співзасновниця ООН</p> <p>3. Розвінчання культу особи Й.Сталіна та його наслідки</p> <p>4. Економічні реформи М.Хрущова: здобутки та прорахунки</p> <p>5. «Шістдесятники» та їх вплив на розвиток української культури</p> <p>6. Українська культура доби «відлиги»: живопис, музика, архітектура</p>
14	<p>Застій і перебудова в Україні План</p> <p>1. Економічні труднощі та шляхи їх подолання. Причини застою в економіці</p> <p>2. Гельсінська угода та СРСР. Правозахисний рух в Україні. Українські дисиденти. Релігійне та національне дисидентство.</p> <p>3. Постаті В.Стуса, Л.Лук'яненка, Й.Терелі, М.Руденка, їх життєвий шлях</p> <p>4. Репресії проти дисидентів</p> <p>5. Причини та сутність політики «перебудови». Перебудова в Україні</p> <p>6. Розвиток культури (живопису, архітектури і музики) у 1970-80-х роках</p>

15	<p>Сучасна незалежна Україна. Основні тенденції розвитку української культури</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Процес державотворення в незалежній Україні. Перші кроки та перші нормативно-правові акти 2. Верховна Рада як законодавчий орган: вибори і повноваження. Партійна система в Україні. Конституція України 3. Виконавча влада в Україні: Кабмін та Президент. Вибори президента України. Помаранчева революція та революція Гідності. Судова влада в Україні 4. Особливості економічного розвитку, приватизація, проблеми, реформи 5. Розвиток освіти, науки в незалежній Україні 6. Література незалежної України: автори, стилі та тенденції 7. Мистецтво незалежної України: кіно, театр, музика та живопис 8. Україна – ЄС: договір про інтеграцію.
----	---

4.3. Перелік індивідуальних завдань

Теми і підтеми	Індивідуальні завдання
<p>Україна княжої доби та її роль у світовій історії</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Політичний устрій Київської Русі. 2. Соціально-економічний розвиток. 3. Напрями зовнішньої політики. 4. Прийняття християнства. 5. Причини феодальної роздробленості Київської Русі. 6. Культура княжої доби. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізувати еволюцію державного устрою Київської Русі. Вказати носіїв влади та їх повноваження у різні періоди розвитку Русі. Намалуйте схему політичного розвитку. 2. Проаналізувати зміни в розвитку сільського господарства, промислів, ремесла та торгівлі у княжий період. Дати характеристику господарству Київської Русі. Що Ви можете сказати про грошову систему Русі? Як розвивалась міжнародна торгівля? Чому занепав шлях «із варяг в греки»? Якими ще торгівельними шляхами користувались купці? 3. Охарактеризуйте соціальну структуру в Київській Русі. Прослідкуйте зміни у соціальній структурі від заснування держави до XIV ст. Вкажіть причини таких змін. 4. Проаналізуйте міжнародну діяльність князів, її напрями та риси у різні періоди існування Русі. Яку роль відігравали династичні зв'язки у вирішенні міжнародних питань? Як впливала постійна боротьба з кочовиками на розвиток Русі? Які відносини Русь мала з Візантією? 5. Проаналізуйте причини, методи та наслідки прийняття християнства. За результатами складіть схему. 6. Складіть схему «Феодальна роздробленість Русі»: причини, сутність та наслідки. 7. Проаналізуйте, чому Галицько-Волинське князівство вважається спадкоємцем Київської Русі. В чому це виявлялось? Аргументуйте свою відповідь. 8. Порівняйте розвиток культури в дохристиянській Русі та після хрещення.
<p>Козацтво. Визвольна війна українського народу середини XVII ст.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте теорії походження козацтва. Яку Ви вважаєте найбільш аргументованою і чому? Оформіть тези для виступу.

<ol style="list-style-type: none"> 1. Феномен козацтва. 2. Періодизація війни. Війна, повстання чи революція? 3. Розгортання національно-визвольної війни. 4. Гетьманщина. 	<ol style="list-style-type: none"> 2. Порівняйте Зборівську угоду 1649 р. та Білоцерківський договір 1651 р. Оформіть результат у таблицю. 3. Проаналізуйте багатовекторність зовнішньої політики Б. Хмельницького та її причини. 4. Охарактеризуйте події 1648-57 років. Чи можна їх назвати національною революцією? Аргументуйте відповідь. Підготуйте тези до виступу. 5. Прослідкуйте процес державотворення в козацькій державі за часів Б.Хмельницького. Зробіть схему центрального та місцевого управління. Які зміни відбулись у цій структурі за часи гетьманування Б.Хмельницького? 6. Проаналізуйте соціальну структуру в Гетьманщині. Порівняйте з соціальною структурою попереднього періоду. Як формувалась українська еліта і хто туди входив? Яким було становище селян в Гетьманщині? Які зміни в соціальній структурі відбулись протягом 1648-57 років? Яким було становище православної церкви? Порівняйте з попереднім періодом в історії України. Оформіть тези для виступу або презентацію.
<p>Руйнування державних структур Гетьманщини та інтеграція українських земель до складу Російської імперії в XVIII ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гетьманування І.Мазепи. 2. Колоніальна політика Російської імперії щодо України в XVIII ст. 3. Культура. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте діяльність та мотиви поведінки Івана Мазепи. Оформіть у презентацію результати своєї роботи. 2. Чому XVIII ст. стало періодом обмеження та остаточної ліквідації автономії Гетьманщини? Проаналізуйте договори гетьманів з Росією. Аргументуйте, підготуйте тези для виступу. 3. Подумайте, в чому виявлялась деморалізація козацької старшини? Чи можна було відстояти автономію та широкі права козацтва? (тези для виступу) 4. Які реформи проводили козацькі гетьмани XVIII ст.? Оцініть їх, оформіть у таблицю. 5. Дослідіть історію Запорізької Січі. Чому російські війська її зруйнували? Розкажіть про долю запорожців. Оформіть у вигляді презентації.
<p>Україна у складі Російської та Австро-Угорської імперій.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Діяльність «Руської трійці». 2. Революційні події у 1848–1849 рр. в Західній Україні та їх значення. 3. Соціально-економічний розвиток України в пореформений період. 4. Соціально-економічний розвиток України в пореформений період. 5. «Українське питання» в баченні російської та 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте український національний рух в Наддніпрянській та Західній Україні. Знайдіть спільні та відмінні риси. Подумайте, чому саме в XIX ст.. відбувається його активізація? 2. Чому «Руська трійця» обрала для себе в якості гасла слова: «Світи, зоре, на все поле, поки місяць зійде»? Як Ви оцінюєте результати діяльності цієї групи? Який слід в історії України залишили по собі її учасники після ліквідації цієї організації? 3. Порівняйте процес скасування кріпацтва у Галичині та Наддніпрянській Україні. Оформіть таблицю. 4. Як українська національна ідея проявилась в роки Австрійської революції? Оформіть тези для виступу. 5. Проаналізуйте сутність та етапи промислового перевороту в Україні. Як розвивався залізничний та водний транспорт, зовнішня та внутрішня торгівля?

<p>австрійської влади й громадськості.</p>	<p>Розробіть схему економічного розвитку України в ХІХ столітті.</p> <p>6. Які зміни в соціальній структурі відбулись в результаті скасування кріпацтва та промислового перевороту в Україні? Намалуйте схему соціальної структури. Який статус мали нові соціальні групи?</p> <p>7. Епоха класицизму в мистецтві ХІХ століття. Зробіть презентацію.</p> <p>8. Донбас у ХІХ столітті.</p>
<p>Україна в Першій світовій війні (1914–1918 рр.).</p> <p>1. Причини, характер І світової війни.</p> <p>2. Плани воюючих сторін щодо України.</p> <p>3. Західна Україна у 1914 – 1916 рр.</p>	<p>1. Проаналізуйте причини та характер Першої світової війни, українські політичні течії та партії, діяльність українських організацій. в умовах війни. В чому полягала трагедія українців і чи можна було цього уникнути? Підготуйте тези для доповіді.</p> <p>2. Дослідіть військові дії на території Західної України в роки війни. Оцініть їх наслідки. Оформіть у вигляді презентації.</p>
<p>Українська національна революція 1917–1921 рр. та пошуки оптимальних моделей її реалізації у 1917 р.</p> <p>1. Утворення УЦР: склад та програма діяльності.</p> <p>2. Універсали УЦР.</p> <p>3. Гетьманат</p> <p>4. Директорія</p>	<p>1. Проаналізуйте розстановку політичних сил в Україні в 1917 році. Намалуйте схему. Оцініть діяльність Центральної Ради. Прослідкуйте еволюцію від автономістських до самостійницьких поглядів у ЦР.</p> <p>2. Створіть презентацію щодо політики Гетьмана П.Скоропадського. Порівняйте її з політикою А.Денікіна в Україні.</p> <p>3. Проаналізуйте помилки і прорахунки Директорії. Чи можна було їх уникнути? Підготуйте тези для конференції.</p> <p>4. Донбас в роки російських революцій.</p>
<p>Міжвоєнний період історії українського народу (1921–1939 рр.).</p> <p>1. Національно-державне будівництво в Україні в 1920-х рр.</p> <p>2. Здійснення непу в Україні. Утвердження тоталітарно-командної системи.</p> <p>3. Великий перелом та його наслідки для України.</p> <p>4. «Великий терор» в Україні.</p>	<p>1. Подумайте, в чому виявлялась соціально-економічна й політична криза на початку 1920-х рр. Чому було запроваджено нову економічну політику?</p> <p>2. Проаналізуйте сутність непу та порівняйте з політикою «воєнного комунізму». Оформіть схему та таблицю. Чому неп називали «кроком назад»?</p> <p>3. Проаналізуйте етапи створення СРСР та умови союзного договору.</p> <p>4. Проаналізуйте причини, завдання, труднощі, джерела фінансування, риси та особливості індустріалізації в Україні. Намалуйте схему.</p> <p>5. Проаналізуйте причини та методи колективізації. Намалуйте схему.</p> <p>6. Порівняйте голод 1920-х та голодомор 1930-х років. Оформіть у таблицю.</p> <p>7. Дослідіть явище під назвою «Великий терор». Вкажіть причини. Кого торкнулись чистки та репресії?</p> <p>8. Розкажіть про українізацію, назвіть її діячів. Яким було значення такої політики і чому її згорнули? Зробіть презентацію.</p>
<p>Суспільно-політичний, соціально-економічний розвиток УРСР на початку 1950–1980-х рр.</p>	<p>1. Дослідіть еволюція поглядів українських дисидентів, пошуки нових форм боротьби та ступінь їх впливу на українську громадськість.</p>

<p>1. Дисидентський рух в Україні. 2. Духовний розвиток суспільства: ідеологічний диктат.</p>	<p>2. Розкажіть про життєвий шлях українського дисидента на вибір та за допомогою цього конкретного прикладу охарактеризуйте життя в СРСР в 1970-х роках. Презентація. 3. Проаналізуйте українське суспільство в умовах деструкції радянської тоталітарної системи в другій половині 1980-х рр. 4. Олекса Тихий – правозахисник родом з Донбасу. Презентація. 5. Творчість Миколи Рибалко.</p>
<p>Незалежна Україна в сучасному світі. 1. Діяльність політичних партій. 2. Проблеми соціально-економічного розвитку 3. Україна та ЄС.</p>	<p>1. Дослідіть становлення багатопартійності в Україні. Які партії були та є найвпливовішими? 2. Проаналізуйте тенденції розвитку сучасної української літератури / кіномистецтві / живописі / театральному мистецтві / музиці сучасній та класичній (на вибір). Які фактор впливають на розвиток сучасної культури? 3. Проаналізуйте соціально-економічний розвиток сучасної України. 4. Проаналізуйте вектори зовнішньої політики сучасної України. Оцініть перспективи входження України до ЄС. В сому полягають труднощі інтеграції України в євро простір? 5. Донбас у роки незалежності.</p>

4.4. Перелік тем рефератів

1. Проблема походження слов'ян в історичній науці.
2. Норманська та антинорманська теорія походження державності Київської Русі.
3. Галицько-Волинське князівство в XII–XIII ст.
4. Зародження українського козацтва та його суспільно-політична організація.
5. Брестська церковна унія 1596 р. та посилення національно-релігійного гноблення.
6. Селянсько-козацькі повстання на Україні XVI – I половини XVII ст.
7. Б. Хмельницький і проблеми державності України.
8. Міжнародна дипломатія Б. Хмельницького.
9. Політична діяльність гетьмана І. Мазепи.
10. Конституція Пилипа Орлика: аналіз документа.
11. Запорозька Січ у XVIII столітті.
12. Суспільно-політична діяльність Т. Г. Шевченка.
13. Специфіка формування української нації.
14. Специфіка формування промислового пролетаріату Донбасу в II пол. XIX ст.
15. Суспільно-політичні погляди М. Драгоманова.
16. Суспільно-політична діяльність І. Франка.
17. Донбас в роки першої російської революції (1905–1907 рр.).
18. Аграрне питання в програмах політичних партій України на початку XX ст.
19. Національне питання в програмах політичних партій України на початку XX ст.
20. Політична діяльність В. Винниченка.
21. Політико-правові погляди М. Грушевського.
22. Діяльність українських політичних партій в 1917 р.
23. Донецько-Криворізька республіка: історія створення та альтернатива розвитку.
24. Політична діяльність С. Петлюри в роки громадянської війни.
25. Селянський повстанський рух на Україні під керівництвом Н. Махна.

26. Голод в Україні в 1921–1923 рр.
27. Безробіття в Донбасі часів непу.
28. Національна політика на Україні: досвід 1920-х років.
29. Голод на Україні в 1932–1933 рр.
30. Демографічні втрати України в 30-ті роки ХХ ст.
31. Автономія Карпатської України та її окупація хортистською Угорщиною.
32. Партизанський та підпільний рух у Донбасі у роки Другої світової війни.
33. Відбудова промисловості Донбасу після Другої світової війни.
34. Рух українських правозахисників у 1960 – 1970-ті рр. ХХ ст.
35. Українська еміграція і сучасна зарубіжна діаспора.
36. Формування багатопартійності в Україні: проблеми та перспективи.
37. Сучасний стан національного питання й міжнародні відносини в Україні.
38. Міжнародне економічне співробітництво України.
39. Аграрна реформа в Україні: проблеми та перспективи.
40. Студентські організації в незалежній Україні.
41. Традиції іконописання в Україні.
42. Творчість Сергія Васильківського.
43. Українська Гельсінська група: історія та значення.
44. Творчість Олександра Мурашко.
45. Народний примітивізм Марії Приймаченко.
46. Філософська система та творчість Г.С.Сковороди.
47. Українська наука в роки Другої світової війни.
48. Національний український характер: специфіка та умови формування.
49. Розстріляне Відродження.
50. Козацьке бароко: специфіка, особливості та приклади.

V. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

5.1. Перелік обов'язкових контрольних точок для оцінювання знань студентів денної форми навчання

№	Назва і короткий зміст контрольного заходу	Мак балів	Характеристика критеріїв досягнення результатів навчання для отримання максимальної кількості балів
1	Контроль поточної роботи на семінарських заняттях	65	Студент здатний продемонструвати критичне осмислення лекційного та позалекційного матеріалу, виступати з доповідями з визначених питань, брати кваліфіковану участь у дискусії з наведенням аргументації
2	Тестове завдання №1	5	Семінарська контрольна робота № 1 в формі тестування включає питання, що були розглянуті на 1-8 семінарських заняттях з курсу історії України та української культури
3	Тестове завдання №2	5	Семінарська контрольна робота №2 відбувається в формі тестування, включає питання з другого модулю курсу та охоплює теми 9-16
4	Написання реферату, виконання індивідуальних завдань	5	Студент здатний продемонструвати достатній рівень опанування основних положень з обраної тематики, демонструвати знання відповідної літератури, вміння аналізувати матеріал, робити узагальнення та самостійні висновки
5	Модульна контрольна робота №1	10	Студент продемонстрував достатній рівень знань з тем першого модулю, що відповідають програмним результатам навчання з дисципліни
6	Модульна контрольна робота №2	10	Студент продемонстрував достатній рівень знань з тем другого модулю, що відповідають програмним результатам навчання з дисципліни
Поточний контроль		100	Студент показав достатній рівень знань та умінь при виконанні поточних завдань протягом семестру
Підсумковий контроль		100	Студент продемонстрував достатній рівень знань з тем першого та другого модулю курсу, що відповідають програмним результатам навчання з дисципліни
Всього		100	-

5.2. Перелік обов'язкових контрольних точок для оцінювання знань студентів заочної форми навчання

№	Назва і короткий зміст контрольного заходу	Мак балів	Характеристика критеріїв досягнення результатів навчання для отримання максимальної кількості балів
1	Тестова контрольна робота, яка виконується студентом індивідуально в системі Moodle	50	Студент виконав тестові завдання, що відповідають програмним результатам навчання з дисципліни
2	Письмовий екзамен	50	Студент продемонстрував достатній рівень знань з тем першого та другого модулю

		курсу, що відповідають програмним результатам навчання з дисципліни.
Всього	100	-

5.3. Критерії оцінювання сформованості програмних результатів навчання під час підсумкового контролю

Синтезований опис компетентностей	Типові недоліки, які зменшують рівень досягнення програмного результату навчання
<p>Когнітивні:</p> <ul style="list-style-type: none"> студент здатний запам'ятовувати або відтворювати найважливіші факти, події та процеси історичного минулого українського народу; студент здатний визначати основні тенденції історичного та культурного розвитку в конкретні визначні періоди; студент здатний відтворювати хронологію, характеристики основних етапів вітчизняної історії; студент здатний демонструвати знання основних підходів до вивчення історії та понятійного й категоріального апарату з історії 	75-89% - студент припускається несуттєвих помилок у описі змісту знань і розуміння найважливіших фактів, подій та процесів історичного минулого українського народу; несуттєво помиляється при визначенні основних тенденцій історичного розвитку в конкретні історичні періоди; припускається несуттєвих помилок при відтворенні хронології, характеристики основних етапів вітчизняної історії; припускається несуттєвих помилок при демонстрації знань і розуміння основних підходів до вивчення історії та понятійного й категоріального апарату;
	55-74% - студент припускається суттєвих помилок у описі змісту знань і розуміння найважливіших фактів, подій та процесів історичного минулого українського народу; суттєво помиляється при визначенні основних тенденцій історичного розвитку в конкретні історичні періоди; припускається суттєвих помилок при відтворенні хронології, характеристики основних етапів вітчизняної історії; припускається суттєвих помилок при демонстрації знань і розуміння основних підходів до вивчення історії та понятійного й категоріального апарату;
	менше 55% - студент не може обґрунтувати свою позицію стосовно знання і розуміння найважливіших фактів, подій та процесів історичного минулого українського народу; не може самостійно визначити і пояснити основні тенденції історичного розвитку в конкретні історичні періоди; припускається грубих помилок при відтворенні хронології та характеристики основних етапів вітчизняної історії; не розуміє зміст основних підходів до вивчення історії та понятійного й категоріального апарату
<p>Афективні:</p> <ul style="list-style-type: none"> студент здатний критично осмислювати матеріал; аргументувати власну позицію оцінити аргументованість вимог та дискутувати у професійному середовищі; студент здатний співпрацювати із іншими студентами та викладачем; ініціювати і брати участь у дискусії, розділяти цінності колективної та наукової етики 	75-89% - студент припускається певних логічних помилок в аргументації власної позиції в дискусіях на заняттях та під час захисту індивідуальних завдань, відчуває певні складнощі у поясненні нефахівцю окремих аспектів професійної проблематики
	55-74% - студент припускається істотних логічних помилок в аргументації власної позиції, слабо виявляє ініціативу до участі у дискусіях та індивідуальних консультаціях за наявності складності у виконанні індивідуальних завдань; відчуває істотні складнощі при поясненні фахівцю або нефахівцю окремих аспектів професійної проблематики
	менше 55% - студент не здатний продемонструвати володіння логікою та аргументацією у виступах, не виявляє ініціативи до участі у дискусії, не здатний пояснити нефахівцю суть відповідних проблем професійної діяльності; виявляє зневагу до етики навчального процесу.

VI. МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ

В процесі вивчення дисципліни використовуються наступні підходи та методи навчання:

Студентоцентроване навчання – розширення автономії здобувача, здатності до критичного мислення на основі результативного підходу, що передбачає нові підходи до навчання з метою розвитку особистості здобувача з урахуванням його ціннісних орієнтацій.

Комбінація лекційних та практичних занять та консультацій (зокрема особистих консультацій з викладачем та використанням системи Moodle) із розв’язанням ситуаційних завдань, які розвивають аналітичні здібності та навички роботи в колективі.

Пояснювально-ілюстративний метод – здобувачі одержують знання на лекціях, з навчальної або методичної літератури шляхом конспектування, тезування, анотування, рецензування, під час консультацій з підготовки рефератів та/або доповідей.

Евристичний метод – під керівництвом викладача або на основі евристичних вказівок здобувачі активно намагаються знайти рішення висунутих у навчанні, або сформульованих самостійно, пізнавальних завдань, що дозволяє активізувати мислення, викликати зацікавленість до пізнання на практичних заняттях та контрольних точках.

Методи стимулювання й мотивації навчальної роботи – здобувачі приймають участь у пізнавальних іграх, моделюванні рольових ситуацій, створенні ситуацій успіху в навчальній роботі, пред’явленні вимог і методів заохочення.

Метод проблемного викладу та проблемно-орієнтованого навчання, зокрема з проведенням презентацій – розуміння здобувачами поставленої проблеми та формулювання пізнавальних завдань на основі різних джерел та засобів, уміння проаналізувати поставлене завдання, порівняти різні точки зору та підходи, розуміння логіки та думок викладача, усвідомлення та запам’ятовування.

Метод самостійної роботи здобувачів та самостійного навчання – розв’язання практичних завдань та опрацювання теоретичного матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення. Самостійна робота з вивченням оприлюднених навчальних матеріалів, зокрема в системі Moodle.

Методи організації й здійснення навчальної та наукової діяльності, що поєднує словесні, наочні і практичні методи: словесні методи – у вигляді бесіди, інструктажу, лекційного матеріалу, методичних вказівок, співбесід; наочні методи, відео методи тощо – проведення лекційних та практичних занять за допомогою презентацій, ілюстрацій, демонстраційного матеріалу, тобто отримання знань завдяки наочному спостереженню; практичні методи – за допомогою вправ, практичних прикладів, аналізу статистичних даних, тренувань, тренінгів здобувачі одержують знання та уміння, виконуючі ці практичні дії; наукова робота здобувача – наукові

дослідження та опрацювання наукової інформації.

Активні методи навчання (дискусійні методи) – в будь-яких формах навчання, включаючи лекційні заняття, використовуються елементи дискусії, а саме: обговорення, суперечки, зіткнення позицій, бізнес-симуляції ділові ігри, кейси, тренінги, пояснення, бесіди, дискусії, діалог.

Контрольні заходи

№	Назва і короткий зміст контрольного заходу	Характеристика змісту засобів оцінювання
1.	Контроль поточної роботи на семінарських заняттях	<ul style="list-style-type: none"> • фронтальне опитування за термінологічним матеріалом та за питаннями до семінарського заняття; • оцінювання активності участі у дискусіях
2.	Індивідуальні завдання, реферати	<ul style="list-style-type: none"> • письмовий звіт (тези виступу, презентація) про виконання індивідуального завдання або реферат; • оцінювання самостійності та якості виконання завдання в ході звіту-захисту та співбесіди
3.	Модульні контрольні роботи	<ul style="list-style-type: none"> • стандартизовані тести; • питання до модульної контрольної роботи
Підсумковий контроль		<ul style="list-style-type: none"> • питання до екзамену

VII. СЕМЕСТРОВИЙ ГРАФІК

Склад і графік складання контрольних точок дисципліни «Історія України та української культури», форми і терміни контролю для денної форми навчання

№	Назва і стислий зміст контрольного заходу	Рейтингова оцінка		Тиждень
		min	max	
1	Аудиторна робота здобувача оцінюється на основі його відповідей на заняттях, активності у роботі протягом семестру. Поточний контроль – контроль поточної роботи на семінарських заняттях. Студент здатний продемонструвати критичне осмислення лекційного та позалекційного матеріалу, виступати з доповідями з визначених питань, брати кваліфіковану участь у дискусії з наведенням аргументації.	25	40	1-18
2	Виконання індивідуального завдання	5	10	1-18
3	Модульна контрольна робота 1	12	25	18
4	Модульна контрольна робота 2	12	25	
5	Оцінка поточної успішності	55	100	19
	Підсумковий контроль	55	100	19

ІХ. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

9.1. Основна література

1. Алексєєв С. В. Історія України : короткий курс лекцій [для студентів усіх спеціальностей та форм навчання] / С. В. Алексєєв. – Краматорськ : ДДМА, 2007. – 228 с.
2. Алексєєв С. В. Політичні партії в Україні (1900–1917): навч. посібник з курсу «Історія України» [для студентів усіх спеціальностей] / С. В. Алексєєв. – Краматорськ : ДДМА, 2003. – 72 с.
3. Алексєєв С. В. Плани семінарських занять та методичні вказівки до них з курсу «Історія України» [для студентів всіх спеціальностей] / С. В. Алексєєв. – Краматорськ : ДДМА, 2008. – 31 с.
4. Бойко О. Д. Історія України: навч. посібник / О. Д. Бойко. – Видання 4-те, виправлене, доп. – К. : Академвидав, 2012. – 704 с. – ISBN 978-617-572-042-4.
5. Іваненко В.В. Історія і культура України : електрон. підручник [для студ. природнич. і техн. спец.] / В. В. Іваненко, Г. Г. Кривчик. – Д. : ДНУ ім. Олесья Гончара, 2016. – 206 с. – Режим доступу : http://eadnurt.diit.edu.ua/bitstream/123456789/4653/1/Ukraine_history.pdf
6. Історія України / [С. В. Кульчицький, В. Ф. Верстюк, О. В. Гарань та ін.; за заг. ред. В. А. Смолія]. – К. : Альтернативи, 1997. – 416 с. – ISBN 5-86248-127-3.
7. Історія України : довідник / [уклад.: Н. Л. Стешенко, О. А. Довбня]. – 2-е вид., перероб. та доп. – Краматорськ : ДДМА, 2011. – 68 с.
8. Історія України з найдавніших часів до початку ХХІ ст. : зб. документів і матеріалів / [уклад.: С. В. Алексєєв, Н. Л. Стешенко]. – Краматорськ : ДДМА, 2017. – 204 с.
9. Стешенко Н. Л. Історія України (друга половина 50-х – перша половина 80-х рр. ХХ ст.) : навчальний посібник / Н. Л. Стешенко. – Краматорськ : ДДМА, 2012. – 56 с.
10. Передерій І. Г. Історія української культури: навч. посіб. [для студентів усіх напрямів підготовки денної та заочної форм навчання] / І. Г. Передерій, О. В. Тевікова, А. В. Нарадько. – Полтава : ПолтНТУ, 2015. – 274 с.
11. Рибалка І. К. Історія України: у 2 ч. Від найдавніших часів до кінця ХVІІІ ст. : підручник [для студентів іст. ф-тів вузів] / І. К. Рибалка. – Харків : Основа, 1995. – Ч. 1. – 448 с. – ISBN 5-7768-0241-5 : 137000.00.
12. Рибалка І. К. Історія України: у 2 ч.: Від початку ХІХ ст. до лютого 1917 р. : підручник [для студентів іст. ф-тів вузів] / І. К. Рибалка. – Харків : Основа, 1997. – Ч. 2. – 480 с. – ISBN 5-7768-0470-1.

9.2. Додаткова література

1. Бокань В. Історія культури України: навч. посіб. / В. Бокань, Л. Польовий. – 3-тє вид., стереотип. – К. : МАУП, 2002. – 256 с. – ISBN 966-608-223-3.
2. Губарев В. К. Історія України : універс. довідник [для школяра і студ.] / В. К. Губарев. – Донецьк : БАО, 2009. – 383 с. – ISBN 978-966-481-084-2.
3. Дорошенко Д. І. Нарис історії України: у 2-х т. До половини ХVІІ ст. / Д. І. Дорошенко. – К. : Глобус, 1992. – Т. 1. – 238 с. – ISBN 5-7707-1420-4.
4. Дорошенко Д. І. Нарис історії України : у 2-х т. Від початку ХVІІ ст. / Д. І. Дорошенко. – К. : Глобус, 1992. – Т. 2. – 349 с. – ISBN 5-7707-1420-4.
5. Історія України : довідник / [упоряд. С. Крупчан та інш.]. – 5-тє вид., перероб. і доп. – К. : Казка, 2010. – 736 с. – ISBN 978-966-8055-64-5.

6. Історія України : навч.-метод. посібник для семінарських занять / [В. М. Литвин, А. Т. Слюсаренко та ін.; за ред. В. М. Литвина]. – К. : Знання, 2006. – 607 с. – ISBN 966-311-043-0.

7. Історія України та її державності. Курс лекцій : навч. посіб. [для студ. і викладачів вищ. навч. закл.] / [Л. Є. Дещинський, С. В. Терський, І. Я. Хома та ін.; наук. ред. Л. Є. Дещинського]. – Вид. 5-те, перероб. і допов. – Л. : Національний ун-т «Львівська політехніка», 2009. – 474 с. – ISBN 978-966-553-687-1.

8. Історія України : хрестоматія / [упор. В. М. Литвин]. – 5-те допов. вид. – К. : Наукова думка, 2013. – 1056 с. – ISBN 978-966-00-1312-4.

9. Історія української культури. Курс лекцій / [за заг. ред. С. О. Костилюєвої]. – К. : ІВЦ „Вид-во «Політехніка», 2010. – 334 с.

10. Малий словник історії України / [упор. В. Смолій, В. Верстюк, С. Віднянський та ін.]. – К. : Либідь, 1997. – 464 с. – ISBN 5-325-00781-5. Михальчук П. А. Термінологічний і хронологічний довідник з історії України. 4-те вид. Т. : Підручники і посібники, 2009. 192 с.

Мітягін В. Ю. УСЕ. Історія України : [довідник] / ред. С. Кульчицький. К. : Майстер-Клас, 2009–2010. 240 с.

Пасічник М. С. Історія України: державницькі процеси, розвиток культури та політичні перспективи : навч. посіб. К. : Знання, 2006. 735 с.

9.3. Web-ресурси

<http://www.history.org.ua/index.php?urlcrnt=JournALL/select.php&seriaName=geo>

<http://www.cossackdom.com>

http://www.geocities.com/ua_ukraine/ukrainerus.html

<http://www.uahistory.cjb.net/>

<http://www.holodomor33.org.ua/library.php>

<http://ukrarmy.kiev.ua/>

<http://sumy.net.ua/?p=1>

<http://www.studentbooks.com.ua/content/view/119/49/1/1/>

<https://old.uinp.gov.ua/ebooks?page=1>

<https://www.warmuseum.kiev.ua/>

[http://resource.history.org.ua/cgi-](http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU)

[bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU](http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU)